

KÂTİBİ, Ali b. Ömer

ıbbiyye ismiyle bir araya getirilmiştir (Çaldak, sy. 3 [1999], s. 497).

BİBLİYOGRAFYA :

Safedî, *el-Vâfi*, XXI, 366-367; Kütübî, *Fe-vâtü'l-vefeyât*, III, 56-57; *Keşfü'z-zunûn*, II, 1063, 1486, 1819; Serkis, *Mu'cem*, II, 1538; Brockelmann, *GAL*, I, 612-614; *Suppl.*, I, 845-848; a.mlf., "Kâtibî", *IA*, VI, 438-439; *Hediyetü'l-ârifîn*, I, 713; Fuâd Seyyid, *Fihri-sü'l-mahtûâtü'l-muşavvere*, Kahire 1954, I, 225; Mahmut Karakaş, *Müsbet İlimde Müslüman Alimler*, Ankara 1991, s. 398; Hüseyin Çaldak, "Necmeddin Ali Bin Ömer el-Kâtibî el-Kazvîni: Hayatı Eserleri ve Şemsiyye'si", *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 3, Sivas 1999, s. 492-497; M. Mohaghegh, "al-Kâtibî", *EP* (İng.), IV, 762; Dihhudâ, *Lugat-nâme*, XIII, 265; Muhammed Kerîmî, "Hikmetü'l-âyn", *DMT*, VI, 439-440.

YUSUF ŞEVKİ YAVUZ

KÂTİBİ, Şemseddin

(شمس الدين كاتبی)

Şemsüddin Muhammed b. Abdillâh
(ö. 839/1435 [?])

İranlı şair.

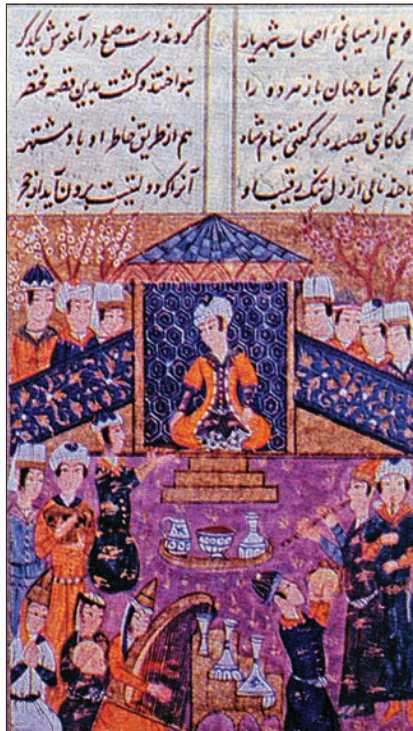
Nişâbur yakınlarında Turukverâviş'te doğdu. Öğrenim için gittiği Nişâbur'da döneminin tanınmış şair ve sanatkârlarından Sîmî-i Nişâburî'den istifade etti. Özellikle hat sanatında temayüz etti. Daha sonra Herat'a gidip Timurlular'dan Gıyâseddin Baysungur'un hizmetine girdi; onun için kasideler yazdı. Esterâbâd, Mâzenderan ve Gilân'ı dolaşarak Şirvan'a geldi. Şirvanşahlar'dan Minûcihr ve Derbendli Şeyh İbrâhim adına kasideler yazarak karşılığında bol miktarda mükâfat aldı. Bir süre sonra Tebriz'e gidip Karakoyunlular'dan İskender b. Kara Yûsuf'un hizmetinde bulundu. Ancak hakkında kalemeye aldığı kasidelerden bir karşılık görmeyince Tebriz'i terkedip İsfahan'a gitti. Burada zamanının tanınmış âlim ve sûfilerinden Sâyinüddin Türke'ye intisap eden Kâtibî şeyhinin tavsiyesiyle methiye yazmaktan vazgeçip inzivaya çekildi. 838 (1434) veya 839 (1435) yılında bir veba salgınında Esterâbâd'da öldü.

Hat sanatıyla meşgul olduğundan dolayı Kâtibî mahlasını kullanan şair, Timurlular dönemi İran şiirinin belli başlı özelliklerinden biri olan sanatlı dille şiir yazma tarzının önde gelen temsilcilerindendir. Onun bu üslûbu bazı İranlı şairlerle Bursalı Ahmed Paşa gibi Türk şairleri tarafından da benimsenmiştir. Şairlerinin çoğunda Nizâmî, Kemâleddin-i İsfahânî ve Selmân-ı Sâvecî gibi şairlerin etkisi görü-

lür. Bu durum kaside ve mesnevilerinde daha belirgindir.

Eserleri. Kâtibî'nin birçok nüshası bulunan külliyyatı divanı ile *Hamse*'sinden oluşmakta olup henüz yayımlanmamıştır (nüshaları için bk. Münzevî, III, 1890-1891). Kaside, gazel, kıta ve rubâilerinden meydana gelen divanı yaklaşık 10.000 beyit ihtiva etmektedir. *Hamse*'sinde yer alan mesneviler ise şunlardır: 1. *Gülşen-i Ebrâr*. Nizâmî'nin *Mahtenû'l-esrâr*'ına nazîre şeklinde yazılmış dinî-ahlâkî düşünce ve öğütleri içeren küçük bir mesnevidir. 2. *Mecma'u'l-bahreyn*. Karışık olarak iki bahirde (remel ve münserih) kaleme alındığı için Kâtibî bu mesneviyi böyle adlandırmıştır. *Nâzır u Menzûr* diye de isimlendirilir. 3. *Kitâb-ı Deh Bâb*. Kâtibî'nin oğlu için yazdığı öğüt ve hikâyeleri içeren bir mesnevidir. 4. *Kitâb-ı Sinâme*. Otuz tasavvufî aşk mektubundan meydana gelen eser *Muhibb ü Mahtûb* olarak da adlandırılır. 5. *Kitâb-ı Dilrubây*. Yemen padişahı Kubâd ile vezirinden bahsedilen temsilî bir mesnevidir. Kâtibî'nin *Behrâm u Gülendâm* veya *Behrâmnâme* adlı bir eseri daha bulunmaktadır

Şemseddin Kâtibî'nin şahin huzurunda kaside okuyuşunu gösteren bir minyatür (*Külliyyât-ı Kâtibî*, TSMK, Revan Köşkü, nr. 989, vr. 93*)

(Kütübhâne-i Meclis-i Şûrâ-yı Millî, nr. 2617).

BİBLİYOGRAFYA :

Ali Şir Nevâî, *Mecâlisü'n-nefâ'is* (nşr. S. Gani-eva), Taşkent 1961, s. 10-11, 23, 42; Devletşah, *Tezkiretü's-şu'arâ* (nşr. Muhammed Abbâsî), Tahran 1337, s. 327, 381-384, 389, 391; Hândmîr, *Habîbü's-siyer* (nşr. Celâleddin Hümâî), Tahran 1333 hş., IV, 18; Sâm Mirza, *Tuhfe-i Sâmî* (nşr. Rükneddin Hümâyûnferrûh), Tahran 1346 hş., s. 193-216; Emîn-i Ahmed-i Râzî, *Heft İklîm* (nşr. Cevad Fâzıl), Tahran 1341 hş./1962, II, 259; Rieu, *Catalogue of the Persian Manuscripts*, II, 637-639; Browne, *LHP*, III, 487; Fahrî Rastkâr, *Fihrist-i Kütübhâne-i Meclis-i Şûrâ-yı Millî*, Tahran 1347, VIII, 355-361; *FME*, I, 340-345; Münzevî, *Fihrist*, III, 1890-1891; IV, 2071, 2813, 2932, 3259; Safâ, *Edebiyyât*, IV, 233-240; Muhammed Ali Terbiyet, "Mevlânâ Muhammed Terbiyet", *Âyende*, II/8, Tahran 1306 hş./1346 h., s. 583-588; H. Ritter, "Persische Handschriften", *Oriens*, XXIX-XXX (1986), s. 198-199; Cl. Huart, "Kâtibî", *IA*, VI, 439; T. Dehghan, "Kâtibî", *EP* (İng.), IV, 762-763.

MEHMET VANLIOĞLU

KÂTİBÜLLEYS

(bk. ABDULLAH b. SÂLİH el-MISRÎ).

KÂTİBZÂDE MEHMED REFÎ

(ö. 1183/1769)

Osmanlı hekimbaşısı, hattat ve şair.

İstanbul Çarşamba'da Kovacı Dede mahallesinde doğdu. III. Ahmed zamanında Divân-ı Hümâyün çavuşları kâtipliği görevinde bulunmuş olan Mustafa Efendî'nin oğlu olduğundan Kâtibzâde lakabıyla tanındı. İlk öğrenimiyle beraber sülûs ve nesih yazılarını Kevkeb Hâfız Mehmed Efendî'den öğrendi. Nasta'lik yazıyı Kazasker Abdülbâkî Ârif Efendî'den meşkederek icâzet aldı. Nasta'lik ve celîsinin inceliklerine vâkıf olmak için Durmuşzâde Ahmed Efendî'nin derslerine devam ederek bu sanatın sayılı üstatları arasına girdi. *Risâle fi evcâi'l-mefâsıl* adlı eserinden öğrenildiğine göre medresede şer'î ilimlerle beraber tıp eğitimi de gördü. Tıpla ilgili çalışmalarında kullandığı kaynaklardan Arapça ve Farsça'yı iyi seviyede bildiği belli olan Kâtibzâde şiirle de uğraştı. Onun bir mısraında, "Karâr etme Refîâ Gülşenî bülbüllerindensin" demesinden Gülşenî olduğu anlaşılmalıdır. Kâtibzâde, Edirneli Şeyh La'î Efendî'nin terbiyesinde tasavvufî eğitimini tamamladı. Etrafında geniş bir aydınlar kitlesinin toplandığı Şeyh Mehmed Emin Tokadî'nin sohbetlerine devam etti.